

Reprorechten geregeld

De Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) en de Conseil Interuniversitaire de la Communauté Française (CIUF) hebben in juni-juli 2008 ingestemd met een voorstel van overeenkomst met Reprobél voor de regeling van de reprorechten voor de jaren 2007-2010. Een werkgroep van VLIR en CIUF heeft hiervoor sinds 2005 samengewerkt met Reprobél.

Kopieevolume

Ter voorbereiding van de overeenkomst werd informatie verzameld over het volume fotokopieën aan de Belgische universiteiten. Het was voor de meeste universiteiten geen sinecure om die gegevens te verzamelen. Twee Vlaamse universiteiten slaagden daar niet helemaal in en konden slechts informatie verstrekken over 25 c.q. 95% van het apparatenpark. Een andere universiteit moest het eerder aangemelde aantal kopieën in fine herzien omdat een belangrijke faculteit geen jaarcijfers had geleverd maar cijfers sinds de installatie van de toestellen, een periode van 3 jaar¹.

	Aantal fotokopieën	%
Vlaamse universiteiten	114.400.000	63,20
Franstalige universiteiten	66.600.000	36,80
Totaal	181.000.000	100

Aantal fotokopieën in 2004 of 2005.

Bij een nagenoeg gelijk studentenaantal maken de Vlaamse universiteiten bijna twee keer zoveel kopieën als de Franstalige universiteiten. De beschikbaarheid van privé-copyshops op het terrein van de universiteit of in de onmiddellijke omgeving daarvan verklaart in hoge mate dit verschil (bv. ULB, Ulg en UCL). Maar ook tussen de universiteiten van een zelfde gemeenschap zijn de verschillen groot. Daarbij speelt het al dan niet bestaan van inhuysreprografieën een grote rol.

Percentage auteursrechtelijk beschermde werken

Een brede observatiestudie van wat er gekopieerd wordt in bibliotheken, gespreid over meer dan een jaar (2005-2007), met de medewerking van prof. dr. M. Sylin van de ULB, kwam tot de bevinding dat gemiddeld 69% van de kopieën gemaakt in de universiteitsbibliotheken uit beschermde werken komt. Maar uit de eerste studie over

Julien Van Borm
Ere-hoofdbibliothecaris van de Universiteit Antwerpen
julien.vanborm@ua.ac.be

het kopieevolume bleek dat slechts 10% van alle kopieën gemaakt wordt op toestellen in de bibliotheken. Over het percentage kopieën uit auteursrechtelijk beschermde werken in de andere sectoren zoals administratie, faculteiten en reprografieën is geen hard cijfermateriaal bekend, ook niet uit andere landen van de EU. De door de werkgroep geformuleerde wens om voortaan de vergoeding te baseren op meetbare indicatoren werd daardoor maar ten belope van 10% ingelost.

Onderhandelingen

Onderhandelingen met Reprobél op basis van die onvolledige gegevens moesten dan, net als voor de vorige overeenkomsten, de hoogte van de vergoeding bepalen. Op basis van een aantal criteria kwamen de universiteiten tot een globale som van ca. 400.000 euro (BTW exclusief). Voorheen had Reprobél omgerekend naar de kostprijs van 2008 zo een 600.000 euro op jaarbasis geïnd. Uiteindelijk werd een overeenkomst bereikt waarbij de Belgische universiteiten 450.000 euro per jaar (indexeerbaar) zullen betalen in de periode 2007-2010. Daarmee wordt een vergoeding betaald voor 34 miljoen kopieën uit beschermde werken of net geen 19% van alle fotokopieën aan de Belgische universiteiten².

Het aanvaarden van het voorstel van Reprobél zal de Belgische heffing in de buurt van het Europese gemiddelde brengen. Daarbij worden de heel hoge vergoedingen in Denemarken en Noorwegen buiten beschouwing gelaten omdat die niet alleen slaan op de fotokopieën maar ook op licenties voor het aanbieden van elektronische versies via de gesloten netwerken van de universiteiten en hogescholen.

Verdeling van de vergoeding over de 15 Belgische universiteiten

In de vorige overeenkomsten met Reprobél was het aantal studenten de enige basis voor de heffing. Maar uit de studie van het kopieevolume was gebleken dat er onvoldoende cor-

relatie was tussen het studentenaantal en het kopievolume. In de nieuwe overeenkomst wordt het studentenaantal van 2006-2007 slechts voor 50% in de verdeelsleutel opgenomen. Het kopievolume van 2004-2005 wordt de basis voor de andere 50%.

Resultaat

De grafiek laat zien dat de aan Reprobel verschuldigde bedragen globaal gevoelig dalen vanaf 2007 en dat de Franstalige universiteiten vanaf datzelfde jaar beduidend minder zullen betalen aan Reprobel dan de Vlaamse universiteiten. Dat laatste is vooral het gevolg van het veel grotere aantal fotokopieën dat gemaakt wordt in de Vlaamse universiteiten.

Definitieve regeling?

De overeenkomst geldt maar tot eind 2010. Ondertussen zullen de fotokopieën uit papieren originelen snel en voor een groot deel omgezet worden in prints uit elektronische bronnen. De auteurswet voorziet sinds 2005 bij prints uit auteursrechtelijk beschermde werken een soortgelijke vergoedingsregeling als voor de fotokopieën. Daarover zal met Reprobel een addendum moeten worden onderhandeld zodra het KB op de vergoeding voor de prints in het *Belgisch Staatsblad* zal zijn verschenen. Dat moment wordt verwacht tegen eind 2008 of begin 2009.

Auteursrecht, a never ending story

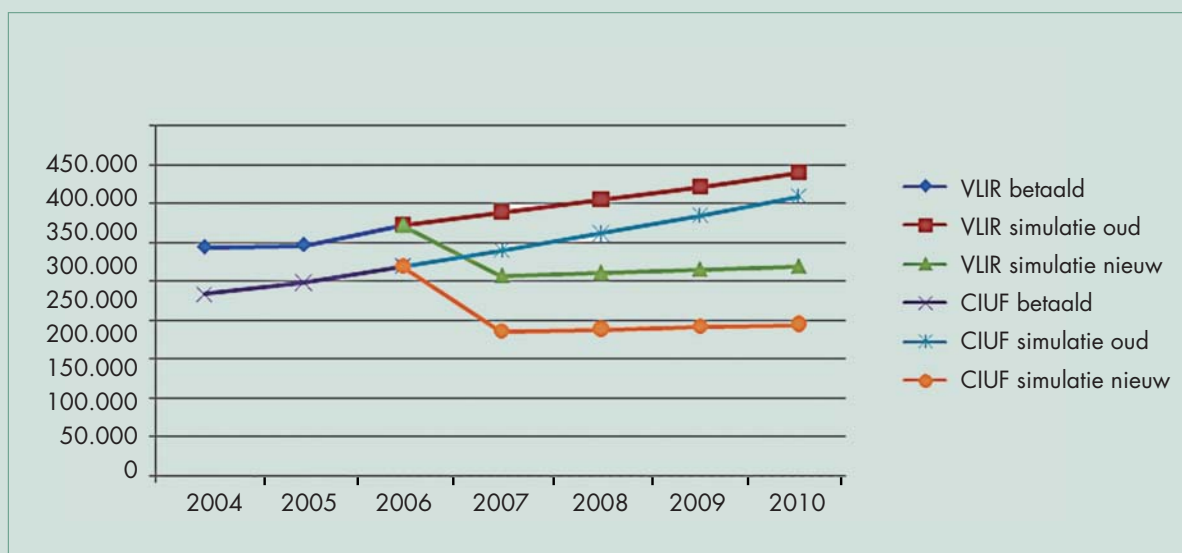
Waakzaamheid is geboden op drie terreinen.

Prints

De regeling voor de reprorechten 2007-2010 slaat enkel op kopieën vanuit een papieren origineel. Toch bevatten de gedeclareerde kopievolumes voor sommige instellingen al een groot aantal prints uit elektronische bronnen zonder dat die gemakkelijk onderscheiden kunnen worden (o.a. door het inzetten van gecombineerde toestellen die zowel kunnen kopiëren als printen). Tevens mag worden verwacht dat nu al en nog meer in de komende jaren prints de plaats zullen gaan innemen van de fotokopieën. De onderhandelingen over de prints moeten dan ook rekening houden met een snelle overgang van fotokopieën naar prints en moeten dubbelbetalingen voor fotokopieën, die in aantal zullen afnemen, en nieuwe prints vermijden. In vele gevallen is de informatie op het web gratis. Het kan dan ook niet zijn dat er betaald moet worden voor iets wat gratis wordt aangeboden. Het kan ook niet zijn dat er twee keer moet worden betaald voor elektronische informatie: een keer via de licentieovereenkomst met de uitgever of verdeler en nog een keer via Reprobel.

Leenrecht

Onder het huidige KB op het leenrecht zijn de instellingen van onderwijs en onderzoek, zoals ook in Nederland, vrijgesteld van de heffing op leen van boeken, tijdschriften en

Betaalde bedragen volgens de oude overeenkomst voor 2004-2006 en simulaties tot 2010 volgens de oude versus de nieuwe overeenkomst³

andere media. Reprobel, VEWA (Vereniging van Educatieve en Wetenschappelijke Auteurs) en SABAM proberen om die vrijstelling ongedaan te maken. Ze willen tegelijk ook een nieuwe inhoud geven aan het begrip bruikleen: alle volumes die in een bibliotheek van het rek worden gehaald (en dus niet enkel de volumes die de bibliotheek c.q. de universiteit of hogeschool verlaten). Tevens vragen deze organisaties van rechthebbenden de invoering van een sperperiode van 6 maanden. Nieuwe boeken en AVM zouden pas in een bibliotheek te vinden mogen zijn 6 maanden na introductie op de Belgische markt⁴. Een leuk vooruitzicht voor het onderwijs en onderzoek in België. Voeg ook nog de tijdschriften bij de lijst van publicaties die onder deze sperperiode zouden vallen en dan kunnen we elk ernstig wetenschappelijk werk in België vergeten want we zouden dan constant 6 maanden achterstand hebben op de rest van de wereld. De huidige leenvergoeding bedraagt 1 euro per jaar voor een volwassene en 0,50 euro voor een minderjarige. Die bedragen mogen maar één keer aangerekend worden ook wanneer iemand boeken leent in meer dan één bibliotheek. De facto zijn het de gemeenschappen die via hun Ministerie van Cultuur de vergoedingen voor leen in de openbare bibliotheken betalen aan Reprobel. Prof. dr. R. Blanpain (VEWA) vraagt tegelijk een forse verhoging van dat leengeld, negen keer meer, tot de hoogte van een voetbalticket.

Uitbreiding van de beschermingstermijn

Naar het voorbeeld van de USA is de Europese Commissie van plan om de duur van de bescherming voor 'music scores' uit te breiden van 50 tot 95 jaar. Dat is niets anders dan een eerste aanzet voor een algemene verlenging van de duur van de bescherming en dat met een dubbel gevolg voor onderwijs en onderzoek. Niet alleen zullen de heffingen fors stijgen, tegelijk zal het inscannen van oude documenten, dat volop bezig is in instellingen van onderwijs en onderzoek, nog meer bemoeilijkt worden door zo een aanpassing van de EU-richtlijn. Het probleem van de verweesde werken (werken waarvan de auteur(s) onbekend of onvindbaar is/zijn) wordt daardoor nog een heel stuk groter dan het nu al is met de beschermingstermijn van 70 jaar⁵.

De bibliotheekwereld, maar nog meer het onderwijs in al zijn geledingen en het wetenschappelijk onderzoek hebben directe belangen op al deze terreinen. Zij moeten zich opwerpen als gesprekspartners bij de federale overheid (Ministerie en Kabinet van Economie). Drie bibliotheekorganisaties (VCOB, VBAD en VOWB) hebben besloten om deze problemen samen aan te pakken met een grondige juridische evaluatie en met lobbywerk bij de federale overheid en de Vlaamse ministeries van onderzoek en onderwijs. Op die manier willen zij weerwerk bieden aan het niet aflatende lobby- en PR-werk van een aantal organisaties van rechthebbenden. Hier en daar gaan er in de EU bij beheerders van universiteiten en hogescholen al stemmen op om bibliotheken te sluiten of alleszins fors in te krim-

pen. Zo kunnen de hoge heffingen op fotokopieën en de leenvergoeding op een efficiënte manier beperkt worden. De rechthebbenden moeten er zich van bewust worden dat zij maar heffingen kunnen opleggen zolang er bibliotheken zijn. Elke koe die overdadig wordt gemolken komt onvermijdelijk en voortijdig droog te staan. De overheid moet er bij de regelgeving en prijszetting rekening mee houden dat instellingen van onderwijs en onderzoek precies door de organisatie van bibliotheken vergoedingen mogelijk maken en moeten die forse inspanning om bibliotheken in stand te houden mee betrekken in de vaststelling van de hoogte van de vergoedingen. Ook de uitgevers doen daar een goede zaak aan want echte wetenschappelijke literatuur vindt voornamelijk een afzet in wetenschappelijke bibliotheken die daar een hoge prijs voor betalen. Vaak betalen die voor tijdschriften een veelvoud van wat de individuele abonneementhouder betaalt voor dezelfde informatie. De gelden voor acquisitie komen uit hetzelfde budget waarmee ook de auteursrechten moeten worden betaald. Dat budget stijgt al een aantal jaren trager dan de levensduurte. Groei aan de ene kant betekent dan ook fataal verlies aan de andere kant.

Bibliotheken staan centraal in de auteursrechtenproblematiek en haar financiële en operationele gevolgen. Bibliotheekorganisaties moeten daarom proactief werken aan een billijke regeling en vergoeding.

Noten

1. Dit verklaart waarom het hier vermelde kopievolume voor Vlaanderen afwijkt van het in het begin van 2008 in Info gepubliceerde volume. Van Borm Julien.- Reprorechten in de Belgische universiteiten.- In: VBAD-info: mededelingenblad van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen, 2(2008), p. 13-14.
2. 450.000 euro gedeeld door de prijs van een kopie van een auteursrechtelijk beschermd werk (voor 2008 = 0,0132 euro).
3. Met dank aan Paul Thirion, hoofdbibliothecaris van de ULg.
4. Leenrecht is niet ernstig. In: De Standaard van 22.12.2007
5. In de EU is de beschermingstermijn in de regel 70 jaar, maar slechts 50 jaar voor "music scores". Music scores is muziek vastgelegd op een drager, bv. cd.